

Regeringskansliet
Utbildnings- och kulturdepartementet
Internationella sekretariatet

Utvärderingsavdelningen
Staffan Wahlén
YTTRANDE

2005-11-29
Reg.nr 13-4115-05

Konsultation angående Europeiska kommissionens förslag till en europeisk referensram för kvalifikationer för livslångt lärande (U2005/6148/IS)

Högskoleverket överlämnar härmed sina synpunkter på Europeiska kommissionens förslag till en europeisk referensram för kvalifikationer för livslångt lärande. Ytrandet tar först upp frågan om behovet av en sådan referensram och kommenterar därefter några av de specifika frågor som ställs i Kommissionens arbetsdokument.

Varför en europeisk referensram för kvalifikationer för livslångt lärande?

Under de senaste åren har det på europeisk nivå utvecklats flera instrument för att underlätta jämförelser mellan utbildningssystem i de olika europeiska länderna bland annat i syfte att åstadkomma bättre rörlighet för studenter och lärare och på arbetsmarknaden. Särskilt när det gäller den högre utbildningen har man kommit långt i denna utveckling. Hela Bolognaprocessen har i själva verket detta som ett huvudmål. Olika instrument för att skapa förtroende mellan ländernas utbildningssystem har skapats. Det gäller såväl utbildningens uppläggning (Bachelor – Master – Doctor) som bilagorna till examensbevisen (Diploma Supplement) och betygssystem (ECTS). I fråga om examina har många länder nu utvecklat och infört ramverk för kvalifikationer (qualification frameworks) definierade som förväntade studieresultat (learning outcomes). Flera av dessa grundar sig på de så kallade Dublin Descriptors. Som framhålls i arbetsdokumentet, har nyligen också utarbetats ett ramverk för den högre utbildningen i Europa (A Framework for Qualifications of the European Higher Education Area), som antogs av utbildningsministrarna i de länder som ingår i Bolognaprocessen.

När det gäller den högre utbildningens behov, dvs. att kunna erkänna universitets- och högskoleutbildningar mellan olika länder för att underlätta studenters rörlighet torde Dublin Descriptors vara i stort sett tillräckliga. När det gäller övriga intressenter kan det däremot finnas skäl att komplettera dessa dokument

med ett som tar hänsyn till såväl formellt som icke-formellt och informellt lärande och reell kompetens på alla nivåer. I Sverige har man kommit långt med att skapa förutsättningar för erkännande av reell kompetens inom den högre utbildningen. Propositionen Den öppna högskolan (prop. 2001/02:15) skapade en grund för ett fortsatt arbete med denna inriktning. Högskoleverket uttalade i det sammanhanget att utvecklingen av det livslånga lärandet kräver former för att bedöma olika slag av kvalifikationer som ska kunna tillgodoräknas inom den högre utbildningen (Den öppna högskolan, sid.72). Verket anser att en europeisk referensram för kvalifikationer är ett instrument som skulle kunna underlätta jämförelser och tillgodoräkning av reell kompetens generellt. En sådan referensram bör bygga på sådant arbete som redan är gjort, och verket välkomnar därför att det föreliggande förslaget i stor utsträckning har byggt nivåbeskrivningarna när det gäller den högre utbildningen på Dublin Descriptors.

Ramverket spänner över samtliga utbildningsnivåer och tar hänsyn till kunskap, färdigheter och personlig och yrkesmässig kompetens. Detta är både en styrka och en svaghet. Det kan bidra till en syn på lärande som inte är indelad i strukturella och formella nivåer. Det kan också bidra till att underlätta fortbildning och livslångt lärande genom att koppla ihop gymnasie- och högskoleutbildning med hjälp av informellt lärande. Rätt använt har det därför sin plats som en vägledning för jämförelser mellan olika länders utbildningssystem och för värdering av reell kompetens. Om det däremot utnyttjas som ett formellt instrument som syftar till harmonisering kan det riskera att bli hämmande. Det är därför utomordentligt viktigt att det inte får någon form av legal status. Det kan inte användas som underlag för bindande överenskommelser om ekvivalering av utbildningsnivåer.

Utformningen av nivåerna

Högskoleverket konstaterar att de kategorier av förväntade studieresultat som föreslås när det gäller den högre utbildningen i stort stämmer med dem som det europeiska ramverket för högre utbildning bygger på. Det som tillkommer är i huvudsak referenspunkter för yrkesmässiga kvalifikationer och social kompetens. Detta är utmärkt för de syften som ramverket är tänkt för, men beskrivningarna behöver ses över för att undvika upprepningar. Till exempel är skillnaden mellan beskrivningarna av Färdigheter (Skills) och Yrkesmässig kompetens (Professional and vocational competence) ibland liten. Det kan också ifrågasättas om inte de beskrivningar för förväntade studieresultat som gäller högre utbildning (kategorierna 5 – 8) är alltför detaljerade och hierarkiska. Alltför ingående beskrivningskategorier hämmar en önskvärd utveckling av utbildningar. En översyn utifrån den utgångspunkten är önskvärd.

Den ytterligare vägledande informationen (Supporting information) är till god hjälp för att ge en uppfattning om vilka nivåer i det formella utbildningssystemet eller på arbetsmarknaden de olika nivåerna i referensramen kan tänkas relatera till.

Kommentarer till vissa av de särskilda frågorna*Grunden för den europeiska referensramen för kvalifikationer*

De mål och uppgifter som är formulerade i arbetsdokumentet stämmer väl överens med de behov av övergripande beskrivningar som kan främja rörligheten inom utbildning och på arbetsmarknad. Det är dock, som framgår av dokumentet, givet att de förväntade studieresultaten behöver operationaliseras och anknytas till de speciella förutsättningar som finns i varje land.

Referensnivåerna och beskrivningarna

De åtta nivåerna, varav nivå 5 till och med 8 kan hänföras till den postgymnasiala utbildningen är tillräckligt många. De beskrivningar som gäller för dessa nivåer är också i stor utsträckning, som nämnts ovan, desamma som Dublin Descriptors. Den nya examensordning för den högre utbildningen som för närvarande håller på att tas fram inom regeringskansliet tar sin utgångspunkt i dessa deskriptorer och bör även kunna inspireras av föreliggande förslag.

Ömsesidigt förtroende

De olika utbildningssystemen i de europeiska länderna närmar sig varandra. Dock visar olika studier, inte minst den inom ENQA (the European Association for Quality Assurance in Higher Education) genomförda Quality Convergence Study (ENQA Occasional Papers 7) att en verklig förståelse av hur de olika systemen fungerar är svår att uppnå utan en mer fullständig förståelse för den nationella kontexten. Ett ramverk av den här föreslagna modellen kan underlätta jämförelser, men behöver specificeras i varje land för att bli användbart. Det kan då också utnyttjas som underlag för kvalitetssäkring och utvärdering. I och med att utvärderingar grundas på gemensamma utgångspunkter kan de bidra till att öka det ömsesidiga förtroendet och även på sikt till att öka kvaliteten inom utbildningen i Europa.

Detta yttrande har beslutats av universitetskanslern i närvaro av kanslichefen Lennart Ståhle och avdelningschefen Clas-Uno Frykholm. I den slutliga handläggningen har även deltagit utredarna Pontus Kyrk (juridiska avdelningen) och Nina Kowalewska (bedömningsavdelningen).

Sigbrit Franke

Staffan Wahlén